

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

راهنمای معلمان و مربیان در

قصه نویسی

ویژه نوآموزان پیش دبستانی

سازمان مدارس راه ایمان خوزستان

تابستان ۱۴۰۴

سخنی با معلمان

قصه‌گویی و داستان‌نویسی راه موثری برای ارتباط بین افراد است. ما به قدرت داستان‌نویسی، برای توانمندسازی کودکان اعتقاد داریم و از طریق کلاس‌های داستان‌نویسی در مقاطع مختلف می‌خواهیم کودکان و نوجوانان را تشویق به نوشتن کنیم. از این طریق حس ارزشمندی و به طبع آن خودباوری در آنها تقویت می‌شود و کودکان می‌توانند آن‌گونه که می‌خواهند خود را ابراز کنند.

هدف ما از داستان‌نویسی، ترویج تفکر نقادانه و افزایش عزت نفس و اعتماد به نفس در بین کودکان است. این کلاس محیط امنی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند تا بتوانند خود را بیان کنند و راه‌های درست فکر کردن و درست تصمیم گرفتن را بیاموزند، به سادگی هر امری را باور نکنند و روش‌های مناسبی برای حل مشکلاتشان بیابند. شرایط امروزی زندگی ما به گونه‌ای است که می‌توان گفت تفکر نقادانه از پیش‌نیازهای رشد، موفقیت، رقابت و بقا محسوب می‌شود. برخی از کاربردهای تفکر نقادانه که در فرایند نوشتن نیز سودمند و موثر است، عبارتند از:

- چگونه سوالات بهتری بپرسیم و پاسخ‌های بهتری مطرح کنیم؟
- چگونه مستدل‌تر و عمیق‌تر فکر کنیم، حرف بزنیم و بنویسیم؟
- چگونه شباهت و تفاوت بین ایده‌ها و حرف‌ها و تحلیل‌های مختلف را ببینیم و ارزیابی کنیم؟
- چگونه مسائل و مشکلات را تعریف و تحلیل کنیم؟ (نوشتن می‌تواند راه خوبی باشد)
- در میان انبوه رسانه‌هایی که امروزه - تقریباً بدون استثناء - منافع و بقای خود را در اولویت قرار می‌دهند، چگونه می‌توانیم اطلاعاتی مفید و ارزشمند به دست بیاوریم؟
- چگونه دانسته‌ها و باورها و شناخت‌مان از جهان را پالایش کنیم و از تعصب و تنگ نظری و پیش‌داوری فاصله بگیریم؟
- چگونه شفاف‌تر فکر کنیم و حرف‌ها و نظرها و استدلال‌هایمان را به شیوه‌ای شفاف‌تر و متقاعدکننده‌تر به دیگران منتقل کنیم؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه از نگاه فردی دیگر و با چارچوب نگرشی متفاوت، به مسائل نگاه کنیم تا از این طریق، گفتگو و تعامل ما با دیگران ساده‌تر و سازنده‌تر باشد؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه به دیگران کمک کنیم تا مسائل و مشکلات خود و محیط اطرافشان را بهتر و شفاف‌تر ببینند و درک کنند؟

به این ترتیب می‌توان گفت نوشتن راه خوب و موثری است برای اینکه به بچه‌ها فکر کردن و مهارت حل مسئله را بیاموزیم، توانایی‌هایی که به آموزش آنها در میان درس‌های مدرسه بی‌توجهی شده است.

معلم و والدین عزیز به یاد داشته باشید کودکان می‌توانند آزادانه تخیل و خلاقیت داشته‌باشند، تنها از طریق این دو عنصر است که به کشف خود و دنیای اطراف می‌رسند. یکی از بهترین راه‌های تقویت خلاقیت در کودکان داستان‌نویسی است. این آزادی در تخیل باعث تقویت ارتباط آنان با هم‌نسلان و نسل‌های گذشته می‌شود و به حفظ و گسترش فرهنگ آنها کمک می‌کند.

کلاس‌های ما فقط قصه‌گویی و داستان‌نویسی نیست. ما در این کلاس می‌خواهیم در مورد تقویت تعاملات اجتماعی، مهارت‌های حل مسئله، حفظ فرهنگ ایرانی اسلامی، خودباوری و اعتماد به نفس و ... گفتگو کنیم و آموزش دهیم. کودکان از طریق فعالیت‌های هنری مانند (داستان‌گویی، داستان‌نویسی، نقاشی، نمایش خلاق و ...) می‌توانند ایده‌ها و پیام‌های پیچیده‌ای را به

اشتراک بگذارند، پیامهایی که بدون این فعالیتها میسر نیست، و البته فراموش نمی کنیم که کلاسهای داستان نویسی برای کودکان و نوجوانان باید سرگرم کننده، جذاب و مفرح باشد.

معلم و والدین عزیز بیایید دست در دست هم دنیای کودکانمان را هر چه زیباتر، رنگارنگتر و غنیتر کنیم و با قدرت داستان نویسی به تقویت خصوصیات مثبت اخلاقی کودکان کمک کنیم، به این امید که آنها در آینده به فردی مفید و موثر در جامعه تبدیل شوند.

قصه امروز من

در این درس، ما از کودک می‌خواهیم ماجراهایی که امروز برایش اتفاق افتاده را در قالب قصه بیان کند. برای بچه‌ها توضیح دهید که قصه‌ی امروز آن‌ها از لحظه‌ی بیدار شدن شروع شده و تمام اتفاقاتی که تا زمان ورود به کلاس قصه‌نویسی برایشان رخ داده، می‌تواند بخشی از قصه باشد.

درس امروز دو تفاوت عمده با درس‌های قبل دارد:

یک. ماجراهای قصه‌ی امروز به تازگی اتفاق افتاده و جزئیات بیشتری از آن در ذهن کودک مانده است. بنابراین قصه‌ها دارای جزئیات بیشتری خواهد بود.

دو. در تمرین‌های این درس، دانش‌آموز در چارچوب ماجرای خاصی فکر می‌کند و این می‌تواند جنبه‌های متفاوتی از خلاقیت او را درگیر کند.

از بچه‌ها بخواهید اتفاقات امروز را تعریف کنند. لازم نیست همه این کار را انجام دهند. صرفاً چند نفر از بچه‌هایی که تمایل دارند، قصه‌ی خودشان را بگویند. این کار برای هر دو گروه مفید است. برای بچه‌هایی که تعریف می‌کنند، یادآوری وقایع با جزئیات و نظم‌دهی به آن تمرین خوبی است. علاوه بر آن اعتماد به نفس‌شان نیز افزایش پیدا می‌کند. همچنین گروهی که صرفاً شنونده هستند، مهارت خوب شنیدن و تجزیه و تحلیل را می‌آموزند.

تمرین: در ادامه‌ی فعالیت قبل، از بچه‌ها بخواهید قصه‌ی امروزشان را نقاشی کنند. نقاشی‌ها را از بچه‌ها بگیرید و اسم آن‌ها را پشت برگه‌ها بنویسید. سپس برخی از تمرین‌های زیر را انجام دهید.

۱/ یکی از نقاشی‌ها را به صورت تصادفی به یکی از دانش‌آموزها بدهید و از او بخواهید داستانش را حدس بزند. سپس به صاحب نقاشی بگویید تا داستانی که موقع نقاشی کشیدن در ذهنش بوده را تعریف کند.

۲/ از یکی دیگر از بچه‌ها بخواهید بدون این که نقاشی‌اش را نشان بدهد؛ داستان امروزش را تعریف کند. سپس نقاشی او را همراه با چند نقاشی دیگر به بچه‌ها نشان بدهید. حالا از آن‌ها بخواهید حدس بزنند کدام نقاشی مربوط به داستانی بود که دوستشان تعریف کرده است.

۳/ از دانش‌آموزان بخواهید نقاشی‌های خود را نشان داده و داستانش را تعریف کنند. در ادامه در مورد آن به گفت‌وگو بپردازند.

۴/ می‌توانید یکی از دانش‌آموزان را انتخاب کنید تا قصه‌ی نقاشی‌اش را تعریف کند. سپس از بچه‌ها بخواهید که از تخیل‌شان داستان‌های دیگری برای آن قصه حدس بزنند.

برای مثال، یکی از بچه‌ها از سفره‌ی صبحانه‌شان نقاشی کشیده است. ممکن است حدس‌های بچه‌ها اینگونه باشد: بعد از این تصویر، چای روی سفره ریخت. پدر تلویزیون روشن کرد و اخبار صبحگاهی دید. نوزاد خانه از خواب بیدار شد و اجازه نداد بقیه با آرامش صبحانه بخورند. پستیچی نامه آورد. برق رفت. و ...

با توجه به این که در مقطع پیش دبستانی بچه‌ها هنوز با خواندن و نوشتن آشنا نشدند، در طول این دوره تمام قصه‌ها با نقاشی به آن‌ها ارائه می‌شود. اما این صرفاً یک تمرین کودکانه نیست. تمرین داستان پردازی به واسطه‌ی نقاشی، یک راهکار مناسب برای تقویت خلاقیت و ارائه‌ی نگاهی نو به قصه نویسی است که حتی برای سنین بالاتر نیز می‌تواند مورد استفاده قرار بگیرد.

تا پیش از این، برای هر قصه یک نقاشی در نظر گرفته می‌شد. بچه‌ها داستان یک تصویر را نقل می‌کردند. اما در این درس، ما از دو نقاشی استفاده می‌کنیم. این دو تصویر، دو بخش مختلف یک قصه را نشان می‌دهند. دانش‌آموز با دیدن آن‌ها، ابتدا متوجه می‌شود که بین این دو ارتباطی وجود دارد و هر دو، اجزاء یک قصه هستند. سپس تلاش می‌کند تا قصه‌ی آن‌ها را پیدا کند. این روش باعث می‌شود تا هوش تحلیلی دانش‌آموزان در این درس بیش از پیش درگیر شود.

دو نقاشی به بچه‌ها نشان بدهید و از آن‌ها بخواهید قصه را برای تان تعریف کنند. همان طور که گفته شد، این دو تصویر، باید دو بخش مختلف از یک قصه باشند.

نقاشی‌های پیشنهادی به معلم؛ برای این درس:

الف) ۱/ تصویر شخصی که در حال غذا خوردن است و یک حیوان کنارش نشسته است. ۲/ تصویر همان شخص که به حیوان غذا می‌دهد.

داستان: کشاورزی که لحظه‌ی استراحت و غذا خوردن، با حیوانی گرسنه روبه‌رو شده، غذایش را با او تقسیم می‌کند.

ب) ۱/ خروسی که آواز می‌خواند و یک روباه در کمینش نشسته است. ۲/ خروس در حال نوک زدن به سر روباه است.

داستان: خروسی که یک روباه قصد خوردنش را دارد و با او مبارزه می‌کند.

تمرین:

نقاشی و قصه: ۱/ تصویری از یک قصه برای بچه‌ها نقاشی کنید. از بچه‌ها بخواهید داستان آن را تعریف کنند.

۲/ از دانش‌آموزان بخواهید بخش دیگری از داستان را در قالب نقاشی به شما نشان بدهند. اما دقت کنند که ماجرای این بخش، بعد از نقاشی شما اتفاق افتاده باشد.

۳/ از بچه‌ها بخواهید نقاشی‌هایشان را باهم مقایسه کنند و درباره‌ی آن گفت‌وگو کنند.

نمایش خلاق: از بچه‌ها بخواهید تصویری که دیده‌اند و کاملش کرده‌اند با هم به صورت نمایش اجرا کنند. یعنی بعضی از بچه‌ها که تمایل دارند داستان این نقاشی‌ها را نمایشی کنند. حتی می‌توانند داستان را با خلاقیت خودشان تغییر دهند.

نقاشی می تواند با هر ابزاری که در دسترس است انجام شود، اما ما پیشنهادی هم برای شما داریم؛

نقاشی با انگشتان: رنگ انگشتی هنگام نقاشی با انگشت استفاده می شود. این کار حس لامسه ی بچه ها را تحریک کرده و خلاقیتشان را افزایش می دهد. رنگ انگشتی غیرسمی و قابل شستشو است. این روش برای کودکان خردسال جذاب است و می توان در صورت امکان از آن در کلاس استفاده کرد. به کودکان اجازه دهید با انگشتان شان تصویری از خود بر روی کاغذ بکشند.